

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

Вх. № РД 20 - 881/28-11-2017г.

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Икономика и управление (строителство и недвижима собственост) в Икономически университет - гр. Варна.

Рецензент: проф. д-р Румен Николаев Калчев, Икономически университет – Варна, катедра „Икономика и управление на строителството”, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (човешки ресурси в строителството)”

Основание за написване на рецензията: 1. Участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед РД № 06-3481/30.10.2017г. на Ректора на Икономически университет – гр. Варна за назначаване на научно жури за откриване на процедура за защита на дисертационен труд; 2. Решенията на научното жури от заседанието на 02.11.2017г. за избор на председател и рецензенти; 3. Уведомително писмо на отдел „Научноизследователска дейност и докторантура” при Икономически университет – Варна от 03.11.2017 г.; 4. Изпратените документи на дисертанта.

Рецензията е съобразена с: 1. Изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България; 2. Правилника за прилагането му; 3. Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна; 4. Примерната структура за формата и съдържанието на рецензия, написана от член на научно жури за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по обявена процедура от Икономически университет – Варна.

Автор на дисертационния труд: Сюлейман Боладжи

Тема на дисертационния труд: „Оценка на публично-частното партньорство при жилищното строителство в Нигерия

1. Данни за дисертанта

Докторант С. Боладжи е роден на 02.01.1960 г. в гр. Илорин, щат Куара, Нигерия. Завършва средно образование в Илорин, Нигерия през 1978 г., второ средно образование в строителен техникум „Кольо Фичето“ гр. Бургас, България през 1982г. със специалност „Строителство и архитектура“. През 1987г. завършва висше образование ОКС „Магистър“ във ВИНС „Д.Благоев“ гр. Варна, България със специалност „Организация на производството и управление на строителството“. Той се обучава по докторска програма „Икономика и управление (строителство и недвижима собственост)“ към катедра ИУС съгласно Заповеди на Ректора на ИУ - Варна № РД 17-1511/ 08.05.2015 г. (платен прием, задочен докторант, четири години на обучение) и № РД 06 - 4893/ 02.12.2015 г. (платен прием, редовен докторант, три години на обучение) за периода от 04.05.2015 г. до 04.05.2018 г. с научен консултант доц. д-р Иван Желев Иванов.

Докторантът има продължителна трудова биография и заема през годините различни длъжности, свързани основно с висшето образование в Нигерия.

Работил е като преподавател и изследовател в различни университети в Нигерия като: Политехниката в Сококо (1987 – 1988), Университета Майдугури (1988 – 1991), Федерален технически университет в Мина (1991 – 2015) и Университет в Илорин (2015 до настоящия момент). Като преподавател е водил курсове по: Управление на строителството, Икономика на строителството, Професионална практика и процедури, Количествени изследвания и оценки, Строителни технологии, Управление на проекти, Измерване на строителни работи, Принципи на управлението, Строително право и администрация, Въведение в строителните технологии и др. В университетите в Нигерия е работил и като изследовател като е публикувал 9 статии и 6 доклада. Има богат административен и организационен опит. Владее много добре английски език. Притежава добри социални и организационни умения и компетенции.

През изминалия период на обучение докторант С. Боладжи успешно изпълнява задачите, предвидени в индивидуалния план и полага успешно докторантските изпити както следва:

- Теория на управлението - положен на 05.11.2015г. с оценка Мн.добър 5.00;
- Строително предприемачество - положен на 20.11.2015г. с оценка Отличен 5.50;
- АТглийски език - положен на 16. 06.2016г.с оценка Мн. добър 5.00;
- Методология и методи на научните изследвания - положен на 27.06.2016г. с оценка Отличен 5.50.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд има обем от 192 страници и включва: списък на използваните съкращения (3стр.); въведение (8 стр.); основен текст, състоящ се от три глави (148стр.); заключение (4 стр.); приложения (13 стр.); списък на използваните източници - 131 броя, от които 14 електронни (12 стр.). В него са поместени таблици – 22 броя и фигури – 22 броя, които кореспондират със съдържанието му. Отделно в представените документи е включена декларация за оригиналност.

Общото ми впечатление по обема и съдържанието на дисертационния труд е положително. Обемът покрива изискванията за докторска дисертация, а съдържанието включва всички необходими елементи. За целите на изследването авторът е използвал достатъчно на брой подходящи и съвременни източници. Това е свидетелство за добрата литературна осведоменост на автора, а в хода на изследването по подходящ начин той показва и собственото си присъствие.

Дисертацията е посветена на актуален за държавата Нигерия, а и за целия свят икономически проблем – решаването на жилищните потребности на лицата с ниски доходи. Тези въпроси са обект на голям изследователски интерес, но все още не са достатъчно добре изяснени в теоретичен и най-вече в практико-

приложен аспект. От тази гледна точка изследването на автора и особено предложената рамка за достъпно и устойчиво осигуряване на жилища на база ПЧП заслужават висока оценка.

Основната **цел** на автора в дисертацията е „да изследва състоянието и да даде оценка на приложението на ПЧП при жилищното строителство и на тази основа да посочи възможностите за устойчиво осигуряване на достъпни жилища на база ПЧП за лицата с ниски доходи в Нигерия”. Целта е ясно и сполучливо формулирана. Постигането на целта се осъществява чрез пет конкретни изследователски **задачи**, които са добре дефинирани и успешно решени по-нататък в изложението.

Обект на изследване е жилищното строителство за лица с ниски доходи в Нигерия, а **предмет** са всички процеси, които са свързани с приложението на ПЧП при жилищното строителство, с оглед осигуряване на достъпни жилища на лицата с ниски доходи в Нигерия.

Основна теза в дисертационния труд е, че съществува проблем с осигуряването на жилища на лица с ниски доходи в Нигерия, който може да бъде решен чрез прилагането на ПЧП за жилищно строителство, тъй като е налице значителен потенциал за решаване на жилищния проблем. Въз основа на това твърдение са определени три **работни хипотези**.

Впечатлението ми по целта, задачите, обекта, предмета, тезата и работните хипотези е че те са сполучливо формулирани и отговарят на темата на дисертационния труд.

Методологията на изследването в дисертационния труд се основава на системния и комплексния подход. Освен това са използвани методите на анализ и синтез, сравнителен анализ, методът на анкетно проучване, както и описателни, дедуктивни, статистически, математически и други методи.

Използваната методология, както и инструментариумът могат да се определят като съвременни, подходящи за целите на изследването.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд и на коректността на автореферата

Докторант С. Боладжи е избрал стандартна структура за своя дисертационен труд – въведение, три глави и заключение. Първа глава е с теоретичен характер, във втора се извършва анализ, а в трета се разработва рамка/модел. Считаю, че подобен подход може да се определи като подходящ.

Във **въведението** е представена и обоснована актуалността на темата на дисертационния труд и степента на нейното изследване в специализираната литература. В него са посочени още предметът и обектът на изследване. Формулирани са целта, научните задачи и тезата на дисертационния труд. Посочени са методологията на изследването и използваните научно-изследователски методи, както и обхвата и ограниченията на анализа.

Глава първа (Теория на публично-частното партньорство) представлява теоретичната част на дисертацията. В нея е изяснена концепцията за публично-частното партньорство като се прави преглед на определенията на различни автори. Прави се обзор на жилищната политика в Нигерия от периода преди обявяване на независимост до наши дни. Посочват се различните източници за финансиране на проекти за жилищно строителство и се изясняват особеностите на лицата с ниски доходи в Нигерия. Разглеждат се схемите за осигуряване на жилища на база ПЧП по света. В тази глава докторантът показва, че притежава задълбочени теоретични знания в областта на ПЧП и жилищната политика.

Във **втората глава** на дисертационния труд (Анализ на публично-частното партньорство при жилищното строителство в Нигерия) на основата на разработена методология и проведено проучване от автора е представен анализ на публично-частното партньорство при жилищното строителство в Нигерия. Представени са концептуалната рамка, методологията на изследване и факторите, влияещи върху цените на жилищата на базата на ПЧП. Направена е оценка на съществуващата рамка за жилищно строителство на базата на ПЧП и на

организационния капацитет на публичните агенции за осигуряване на жилища в Нигерия. Анализирани са капиталовият принос на публичните и частните партньори и осигуряването на жилища на базата на ПЧП в два от големите градове – Мина и Абуджа. Извършеното изследване служи по-нататък като отправна точка за изграждане на рамка/модел за прилагане на ПЧП при жилищното строителство в страната.

Чрез втора глава се изпълняват четири от задачите на дисертационния труд: първа, втора, трета и четвърта. В нея авторът показва способностите си за самостоятелни научни изследвания.

Глава трета на дисертационния труд е посветена на разработване и прилагане на рамка за достъпни жилища на лица с ниски доходи на база ПЧП в Нигерия. Проучени са възможностите за прилагане на рамка за достъпно и устойчиво осигуряване на жилища на база на ПЧП, която по-късно е представена и предложена за валидиране. Чрез трета глава се решава петата поставена задача.

В **заключението** са обобщени основните резултати от дисертационния труд. Описана е връзката на резултатите от дисертационния труд с поставените цел и задачи, представени са приносите, за които се претендира в дисертацията.

Общото ми впечатление по **структурата и съдържанието** на дисертационния труд е положително. Структурата е логически издържана, а съдържанието покрива набелязаните за изследване въпроси. Това ми дава основание да преценя, че **целта и поставените задачи в дисертационния труд са постигнати**.

Внимателният преглед на представения ми за рецензиране дисертационен труд позволява да направя следните по-важни констатации:

1. Изследваните проблеми са актуални и слабо решени в практико-приложен аспект. Това безспорно потвърждава дисертабилния характер на избраната тема.

2. Избраната структура е класическа и научно издържана, което дава възможност за правилното решение на поставените цел и задачи.

3. Авторът е използвал множество съвременни предимно чуждестранни литературни източници, което му дава възможност да демонстрира познанието си по изследваните въпроси, да прави верни изводи и да предлага правилни решения.

4. В дисертационния труд са използвани основни научно изследователски подходи и съвременни изследователски техники, чрез които подходящо се интерпретира анализираната информация.

5. Стилът и изказът на докторанта са на изискуемото научноизследователско равнище.

Авторефератът е с обем от 32 страници. По форма и съдържание отговаря на изискуемите условия. Кореспондира с дисертационния труд и представя достоверно в синтезиран вид обхвата и резултатите от изследването.

4. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант С. Боладжи представлява самостоятелно завършено научно-приложно изследване, съдържащо задълбочено проучване, теоретични обобщения и критичен анализ на основни литературни източници и на практиката, въз основа на които е предложена специфична рамка за прилагане на ПЧП при жилищното строителство в Нигерия. В него се забелязват редица научни и научно - приложни приноси, които са лично дело на кандидата за „доктор”. По-съществените от тях са:

1. Въз основа на извършени теоретични проучвания и критичен анализ на литературни източници са прецизирани дефинициите на понятията „публично-частно партньорство“, „публично-частно партньорство за жилищно строителство“, „лица с ниски доходи“ и са представени особеностите на етапите на развитие на жилищната политика в Нигерия.

2. Предложена е концептуална рамка за изследване, прецизирано е понятието „осигуряването на жилища на базата на ПЧП за лица с ниски доходи“, както и методология за извършване на проучвания в областта на осигуряването на жилища на базата на ПЧП за лица с ниски доходи.

3. Разработени са анкети и е направено проучване на заинтересованите страни от осигуряването на жилища на база ПЧП за лица с ниски доходи.

4. На основание на извършени задълбочени проучвания на теорията и практиката е разработена рамка за достъпно и устойчиво осигуряване на жилища на базата на ПЧП за лица с ниски доходи, която включва шест компонента, и която е препоръчително да се приложи в Нигерия за решаването на жилищния проблем.

Считам, че така посочените от автора приноси са израз на неговия потенциал да провежда самостоятелни научни изследвания и правилно да интерпретира получените резултати. Те вярно отразяват съдържанието на дисертационния труд, а научно-приложните приноси (3 и 4) могат да бъдат полезни в практиката по жилищните политики на Нигерия.

5. Публикации и участие в научни форуми

По дисертационния труд са представени общо 3 публикации – една статия и два доклада, които представляват отделни части от труда. В количествено отношение те са достатъчно на брой. Статията е публикувана в списание „Известия“ на ИУ, а докладите са изнесени на научно-практическа конференция „Строително предприемачество и недвижима собственост“, организирана от катедра „Икономика и управление на строителството“ в Икономически Университет - Варна.

Може да се обобщи, че докторантът е направил минимално необходимото за разпространение на получените резултати сред научната общност и специалистите в практиката.

6. Критични бележки и препоръки

Докторант С. Боладжи е извършил прецизно своето изследване и считам, че към дисертационния труд не могат да се посочат съществени бележки от съдържателно естество. Към автора имам следните бележки и препоръки:

1. Съществува известен дисбаланс в обема. Глави първа и втора са около три пъти по-големи по обем от трета глава.

2. Съдържанието, особено в първа глава е доста раздробено на подпараграфи. Според мен щеше да бъде по-подходящо обединяването на някои от подпараграфите в отделни параграфи.

3. Според мен в трета глава се предлага модел, а не рамка и това понятие трябваше да присъства в заглавието на главата и параграфите.

4. Според мен изследването щеше да спечели ако се въведе по-голяма конкретика от гледна точка на числеността на традиционното домакинство в Нигерия при дефинирането на лицата с ниски доходи.

7. Въпроси към дисертанта

1. Кой от описаните в параграф 1.5 подходи за осигуряване на жилища на базата на ПЧП е най-близо до действителността в Нигерия?

2. Как авторът оценява възможността за приложимост на създадената от него рамка/модел?

3. Къща с две спални удовлетворява ли жилищните потребности на традиционното нигерийско домакинство?

Посочените критични бележки и поставените въпроси не намаляват научната стойност на разработката и не влияят върху общата положителна оценка на дисертационния труд.

8. Заключение

Дисертационният труд на докторант Сюлейман Боладжи на тема „Оценка на публично-частното партньорство при жилищното строителство в Нигерия” представлява завършено и задълбочено научно изследване с подходящи структура, актуалност и значимост. Има безспорна научна стойност и отговаря на

изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

Посоченото ми дава основание да оценя положително дисертационния труд и с пълна убеденост да предложа на членовете на уважаемото жури да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма Икономика и управление (строителство и недвижима собственост) на Сюлейман Боладжи.

28.10. 2017 г.

Гр. Варна

Рецензент: ..

(проф. д-р Румен Калчев)

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА “ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА
СТРОИТЕЛСТВОТО“

Р Е Ц Е Н З И Я

От: проф. д-р Йорданка Христова Йовкова, София
научна специалност „Икономика и управление“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ професионално направление 3.8.Икономика, докторантска програма „Икономика и управление (строителство и недвижима собственост)“

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед РД № 06-3481 от 30.10.2017 г. на Ректора на ИУ – Варна

Автор на дисертационния труд: Сюлейман Боладжи

Тема на дисертационния труд: „Оценка на публично-частното партньорство при жилищното строителство в Нигерия“

Научен консултант: доц. д-р Иван Желев

I. Информация за докторанта

Докторант Сюлейман Боладжи е роден през 1960 г. в Нигерия, женен, с 4 деца. Средното си образование завършва през 1978 г. в Нигерия. В периода 1979-1980 г. изучава български език в Института за чуждестранни студенти. През 1982 г. завършва Колежа по строителство, Бургас, а през 1987 г. завършва Висшия институт за народно стопанство – Варна, специалност „Организация на производството и управлението на строителството“. Получената от него степен на висше образование съответства на ОКС „магистър“, за което в документацията на докторанта е приложено удостоверение № 2478, издадено от ВИНС – Варна. През 1987 той започва работа в родината си като преподавател и изследовател в политехниката на Sokoto, Университета на Maiduguri, Университета на Ilorin и др. Преподавателската му дейност се характеризира с многообразие от курсове, които води, но всички имат един общ фокус – Строителен мениджмънт, Икономика на строителството, Количествени изследвания и оценки, Проект-мениджмънт и други подобни.

Докторантът Сюлейман Боладжи има богат административен опит като ръководител на департамента за количествени изследвания в Политехниката на Sokoto, член и председател на университетския борд за изследвания и много други.

Сюлейман Боладжи проявява обществена ангажираност, както в родината си, така и в България. Бил е член на управителното тяло на асоциацията на нигерийските студенти, Бургас, Варна . В Нигерия е бил президент на Premier club, Ilorin, заместник-председател на българската Алумни асоциация. Заслужава да се отбележи, че докторант Боладжи е участвал и в акредитационния процес в родината си като члена на акредитационна комисия по оценка на програми по количествени изследвания.

Всичко това показва ангажираността му към проблемите на висшето образование, а също и фокуса не само на преподавателската, а и на научноизследователската му дейност, който трайно е в изследване на проблеми, свързани със строителството и неговото управление. Това личи от публикациите на Сюлейман Боладжи до стартиране на неговата докторантура.

Сюлейман Боладжи е записан в докторантура през май 2015 г. като задочен докторант (Заповед на Ректора на ИУ-Варна от 08.05.2015 г.). През декември същата година докторантурата е трансформирана в редовна (заповед на Ректора на ИУ.Варна от 02.12.2015 г.). Докторантът е положил 4 изпита съобразно индивидуалния си учебен план.

На заседание на катедра „Икономика и управление на строителството“, проведено на 25.10.2017 г., е взето решение за отчисляване на докторанта Сюлейман Боладжи с право на защита и за откриване на процедура за защита на дисертационния му труд (протокол № 2). Докторантът е отчислен с право на защита със Заповед на Ректора на ИУ-Варна № РД-17-3465 от 27.10.2017 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд оценявам като актуална както за теорията и стопанската практика в Нигерия, така и в България. Публично-частното партньорство (ПЧП) като регулирана чрез договори съвместна работа между публичните институции и частния бизнес е удачна алтернатива за създаване на продукти и услуги със значение за повишаването на общественото благосъстояние. То се основава на силните страни на участващите партньори, влагащи необходимите за създаването на продукта или услугата ресурси на принципа на взаимна изгода и поделяйки си свързаните с това рискове. Публично-частното партньорство предлага възможности за използването му в многобройни сфери на икономиката. Една такава особено подходяща сфера е жилищното строителство насочено към изграждането на жилища с достатъчно добри характеристики, които се предлагат за покупка и/или за отдаване под наем на хора с ниски доходи. ПЧП позволява да се постигне тази цел чрез обединените ресурси на държавата, респективно общините и предприемачите от частната сфера.

Проблематиката свързана с ПЧП, не е достатъчно анализирана и оценена в теоретичен план. Малко са цялостните изследвания на прилагането му в различни сфери на икономиката в България, не са много и примерите на успешно реализирани проекти. Това може би е една от причините за един вид „изместване“ на ПЧП от концесиите. За Нигерия актуалността на темата, както в теоретичен така и в практически план, е обусловена от многобройността на населението, големия относителен дял

на населението с ниски доходи, миграцията към градовете, лошата инфраструктура и тежкия жилищен проблем. Справянето с тези трудности изисква да се развиват нови подходи, методи, стратегии и политики за осигуряване на жилища за ниско доходните групи от населението, което от своя страна поражда необходимост от научни анализи, изследвания, оценки и прогнози. Последното обуславя дисертабилността на дисертационния труд.

Дисертационният труд е в обем от 167 страници, структуриран в увод, три глави и заключение. Включва още 11 приложения и библиографска справка от 131 източника на английски език, от които 4 Интернет източника. Използваните информационни източници са свързани с темата на дисертационния труд. Обектът и предметът на изследването са ясно формулирани. Същото се отнася и за целта на дисертационния труд и за произтичащите от нея изследователски задачи.

Дисертационният труд се характеризира със систематичност и целенасоченост. В логическа последователност се разглеждат основни теоретически и аналитични аспекти на концепцията на ПЧП с акцент върху прилагането му в сферата на жилищното строителство; жилищната политика на нигерийското правителство; възможните източници на финансиране на жилищното строителство; структурата на държавната администрация и на възнагражденията на държавните служители, които са целевата група на изследването; осигуряването на жилища на основата на ПЧП в редица страни от света и в Нигерия; правната регулаторна и институционална рамки и др.

В първа глава достатъчно обстойно се представят и обобщават концепцията и моделите на ПЧП в строителството, жилищната политика в Нигерия, източниците за финансиране на жилищното строителство и структурата на държавната администрация. Добре са изяснени същността и характеристиките на ПЧП и неговите предимства. Въз основа на теоретичен анализ с критичен характер на много на брой литературни източници, докторантът формулира своя дефиниция за ПЧП в сферата на жилищното строителство.

Внимание в първа глава заслужава изложението, свързано с моделите за осъществяване на проекти на основата на ПЧП. Докторантът характеризира аналитично всеки един от моделите и във връзка с това

идентифицира ролята на всички участници в ПЧП за строителство на сгради – публичен сектор, частен сектор, (строителни предприемачи), федерални агенции, финансови институции и бъдещи собственици на жилища. Във връзка с това докторантът задълбочено анализира жилищната политика в Нигерия като прави оценки на еволюцията ѝ през отделните периоди от развитието на нигерийското общество и държава (от преди обявяването на независимостта на Нигерия до наши дни). В контекста на осъществяваната в Нигерия жилищна политика докторантът характеризира структурата на нигерийската държавна администрация и дефинира понятието „лица с ниски доходи“.

В първа глава значителен интерес представлява и представянето и аналитичните моменти по отношение на осъществяването на жилища в редица страни в т.ч. Обединеното кралство, Китай, Канада, България и др. Добра оценка заслужава и представянето на институционалното осигуряване на ПЧП в Нигерия, както и на правната и регулаторна рамки на ПЧП в жилищното строителство.

Втората глава на дисертационния труд е с аналитичен характер. На базата на добре очертани концептуална рамка и методология на изследването дисертантът анализира и прави оценка на прилаганата в Нигерия рамка за жилищно строителство чрез ПЧП, изследва факторите, влияещи за формиране на високи цени на жилищата; анализира осигуреността с жилища, както и организационния и капиталов капацитет на публичните и частни партньори. Анализът е осъществен чрез използването на подходящ научен инструментариум, приложени са съвременни методи за анализ. Интерес в тази глава представлява споделянето на идеята за „конкурентното сътрудничество“ (стр.81, 82). Добра оценка заслужава предлаганата методология на изследването, включваща методи за количествени и качествени изследвания, както и комбинация от тези две групи. Добре са представени, включително и нагледно, изследователските методи, използвани в дисертационния труд. Фигурата на стр.93 и обяснението към нея дават основание да се приеме, че е представена в известен смисъл и методична рамка на изследването. Съобразно възприетите методологични и методически опорни точки дисертантът прави оценка на правната, регулаторна и институционална рамки в Нигерия в контекста на международни сравнения като очертава

необходимите промени в тези рамки, които биха допринесли за успешно изграждане на жилища чрез ПЧП.

Във втора глава докторантът анализира факторите, обуславящи високите цени на жилищата като за целта използва анкетните проучвания и метода на интервюто. Използвани са 4 въпросника, разработени от докторанта, анкетиран са 75 респондента, отговорите на които са обработени с подходящи методи като са направени важни (особено за практическата реализация на строителството на жилища чрез ПЧП) изводи. Добра оценка заслужава подходът на класиране на факторите според индекса на относителна важност. Изследвани са 21 фактора, групирани в 4 групи – такива, свързани с материалите, с финансирането, с правителството и с проектирането. Изведени са първите 7 фактора с най-висока относителна важност. Показателно е, че във всяка една от групите фактори има проблеми, които се идентифицират от докторантът чрез анализ на конкретните фактори. Наличието на проблеми във всяка група фактора обяснява частично и лошата бизнес среда, оценена на база на информация за индекса „Doing Business“ (173 място за Нигерия от 178 страни).

Висока оценка заслужава и подходът на изследване на нагласите на евентуалните купувачи на жилища, построени чрез ПЧП и на строителните предприемачи, които биха строили жилища по този начин по отношение на цените. Изводите в това отношение са обосновани и интересни и могат да служат като много добър ориентир за реализирането на подобни проекти.

В трета глава се предлага рамка за прилагане на ПЧП при жилищното строителство в Нигерия. Рамката е разработена от докторанта и се базира на предварително проучване на възможностите за прилагането ѝ, оценени на базата на интервю с добре формулирани въпроси, отговорите на които са обработени с адекватен инструментариум. Освен рамката за осигуряване на жилища чрез ПЧП докторантът предлага и подход за валидиране на рамката. Той включва оценяване на предлаганата рамка от специалисти от организациите за жилищно строителство и от федералното правителство. С тях е проведено интервю, с въпроси, отнасящи се до критериите за оценка на рамката. При интервюто е използвана ликертова скала и са приложени статистически методи за обработка и оценка на скалата и на получените резултати. Валидирането на рамката е основание

предложените в дисертационния труд промени в законодателството и в институциите да се оценят като обосновани и възможни за реализиране.

Изложената обща характеристика на дисертационния труд показва, че докторантът е изпълнил изследователските си задачи. На базата на дисертационното изследване той е направил и удачни предложения за усъвършенстване на жилищното строителство чрез ПЧП в Нигерия, което придава напълно завършен характер на дисертационния труд.

II. Оценка на автореферата

Авторефератът коректно, пълно и точно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд. Разработен е в съответствие с изискванията в това отношение.

III. Научни и научно-приложни приноси

Запознаването с дисертационния труд показва, че с разработването му докторантът е постигнал определени научни резултати, които е формулирал в заключението на труда и които напълно приемам. На тази основа се открояват и научно- и научно-приложните приноси. Формулираните от докторантът приноси като цяло потвърждавам като приемам, че те са резултат от неговата самостоятелна работа и отразяват нови и допълващи теорията и практиката аспекти по отношение на обекта (жилищното строителство за лица с ниски доходи в Нигерия) и предмета (процесите свързани с приложението на ПЧП при жилищното строителство за осигуряване на достъпни жилища за посочената група лица). По-конкретно:

1. Осъществен е теоретичен анализ с критична насоченост, на многобройни литературни източници. Направени са обобщение, допълване и прецизиране на основни понятия, като „публично частно партньорство“, „жилищно строителство чрез ПЧП“, лица с ниски доходи и др.
2. Предложени са концептуална, методологическа и в известен смисъл и методическа рамки за осъществяване на научни изследвания с практическа насоченост за осигуряването на достъпни жилища чрез ПЧП за лица с ниски доходи.

3. Разработени са анкети, предназначени и проведени сред представители на трите групи заинтересовани лица – публични институции; строителни предприемачи и евентуални купувачи на жилища, построени чрез ПЧП. По такъв начин е предложен подход, създаващ възможност за оценка на евентуалното пресичане на техните интереси.
4. Представена е разработена от докторанта рамка за достъпно и устойчиво осигуряване на жилища чрез ПЧП за лица с ниски доходи. Всеки един от компонентите на рамката е обоснован на базата на задълбочен анализ в преходното изложение на дисертационния труд и е в основата на предложенията за усъвършенстване на законодателството и институционалната структура, свързани с жилищното строителство чрез ПЧП.

IV. Публикации и участие в научни форуми

Представени са 3 публикации, свързани с темата на дисертационния труд – 1 статия и 2 доклада, изнесени на международни научно-практическа конференции. Публикациите са достатъчни в количествено отношение, свързани са с обекта и предмета на дисертационния труд и правят изследванията на докторанта известни и достъпни за заинтересованите субекти.

V. Критични бележки

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени бележки, както към всяко научно изследване:

1. На някои места изводите, които прави докторантът не са подкрепени от изследването. По-конкретно – вторият извод (стр.36).
2. Не е изяснен в пълнота въпроса за финансиране на реализацията на проекти за жилищно строителство чрез ПЧП, а той е един от най-важните, защото чрез ПЧП би следвало да се компенсира в известен смисъл недостига на финансови ресурси от страна на публичните институции и на лицата с ниски доходи.
3. Целта на публичния сектор при участието му в ПЧП не е формулирана достатъчно и точно (да постигне „максимална социална отговорност“).

VI. Въпроси

Актуалната и значима проблематика, която е разработена в дисертационния труд, поражда и въпроси:

1. Каква е разликата в теоретичен и практически аспект между ПЧП, концесия и обществени поръчки?
2. Какви са рисковете за различните участници в цялостния процес на осигуряване на жилища чрез строителство на базата на ПЧП?
3. При какви условия Националният жилищен фонд отпуща кредитите за покупка на жилища?

VII. Заключение

Представеният за рецензиране дисертационен труд представлява завършен научен продукт с ясни цел и задачи, които са постигнати с разработването му.

Трудът показва задълбочените теоретични знания на докторанта, способността да идентифицира актуални научни проблеми, познаване на научния инструментариум и умения за използването му, способността му да прави анализи и изводи. С разработването на дисертационния труд са постигнати определени теоретични и с практическа значимост резултати и приноси. Трудът е посветен на реален практическа проблем, който е от съществено значение за обществено-икономическото развитие на Нигерия.

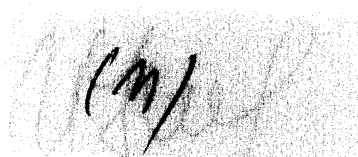
Дисертационния труд отговаря на изискванията на българското законодателство и на вътрешната нормативна уредба на Икономически университет – Варна.

Въз основа на изложеното предлагам на Сюлейман Боладжи да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по

професионално направление 3.8. Икономика, докторантска програма по Икономика и управление (строителство и недвижима собственост).

12.12.2017 г.

Рецензент:

A rectangular area with a grey, textured background containing a handwritten signature in black ink. The signature appears to be the name of the reviewer, Jordanka Yovkova.

/проф. д-р Йорданка Йовкова/